

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon

ja

Venäjän ortodoksisen kirkon

VII oppikeskustelut

Mikkelissä 3. - 11.6.1986

T I E D O N A N T O

TIEDONANTO

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Venäjän ortodoksisen kirkon seitsemännestä teologisesta neuvottelukokouksesta

Kesäkuun 3. - 11. päivinä 1986 pidettiin Mikkelissä hotelli Varsavuoressa seitsemäs jumaluusopillinen neuvottelukokous Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Venäjän ortodoksisen kirkon valtuuskuntien kesken.

Ensimmäinen neuvottelukokous pidettiin v. 1970 Turun Sinapissa, toinen v. 1971 Zagorskissa, kolmas v. 1974 Järvenpäässä, neljäs v. 1977 Kiovassa, viides v. 1980 Turussa ja kuudes v. 1983 Leningradissa.

Venäjän ortodoksisen kirkon valtuuskuntaan kuuluivat Moskovan Patriarkaatin ulkomaanosaston johtaja, Halle-Wittenbergin yliopiston kunniatohtori, Minskin ja Valko-Venäjän metropoliitta **Philaret** (valtuuskunnan johtaja); Leningradin hengellisen akatemian professori, Åbo Akademin kunniatohtori, Vologdan ja Velikij Ustjugin arkkipiispa **Mihail**; Leningradin hengellisen akatemian dosentti, Leningradin hengellisen akatemian neuvoston sihteeri, arkkimandriitta **Jannuarij (Ivliev)**; Suomessa toimivien Moskovan Patriarkaatin seurakuntien piirivalvoja, Leningradin Aleksanteri Nevskin Lavran Pyhän Kolminaisuuden katedraalin varakirkkoherra, Leningradin hengellisen seminaarin opettaja, rovasti **Bogdan Soiko**; Leningradin hengellisen akatemian professori, rovasti **Vladimir Mustafin**; Moskovan hengellisen akatemian professori **Aleksei Osipov**; Moskovan hengellisen akatemian professori **Konstantin Skurat**; Moskovan Patriarkaatin ulkomaanasiaien osaston jäsen, teol.kand. **Grigorij Skobej** ja Leningradin hengellisen seminaarin opettaja, teol.kand.

Sergei Rasskazovskij.

26

Valtuuskunnan sihteereinä toimivat Helsingin yliopiston teologisen tiedekunnan stipendiaa-
tit pastori **Viktor Lytik** ja pastori **Gennadij Bartov** sekä Leningradin Hengellisen akate-
mian opiskelija **Zinovij Krivitsh**.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon valtuuskuntaan kuuluivat Turun ja Suomen arkkipiis-
pa, Leningradin hengellisen akatemian kunniatohtori **John Vikström** (valtuuskunnan
johtaja); Mikkelin hiippakunnan piispa **Kalevi Toiviainen**; Helsingin hiippakunnan piispa
Samuel Lehtonen; Helsingin yliopiston täysinpalvellut professori **Kauko Pirinen**; Åbo
Akademin professori **Jukka Thurén**; Helsingin yliopiston professori **Eino Murtorinne**;
Kirkon ulkomaanasiain keskuksen pääsihteeri **Maunu Sinnemäki**; Kirkon koulutuskeskuksen
johtaja, dosentti **Juha Pihkala**; Åbo Akademin vs. apulaisprofessori, dosentti **Hans-Olof**
Kvist; Suomen Akatemian tutkija, dosentti **Eeva Martikainen**.

Valtuuskunnan tarkkailijoina olivat Åbo Akademin vt. professori **Fredric Cleve** ja Hami-
nan rovastikunnan lääninrovasti **Kosti Laitinen**.

Valtuuskunnan sihteereinä toimivat arkkipiispan sihteeri, dosentti **Risto Cantell**, Kirkon
ulkomaanasiain keskuksen teologisten asiain jaoston jaostopäällikkö, teol.tri **Lorenz**
Grönvik, Olarin seurakunnan kappalainen, teol.lis. **Hannu T. Kamppuri**; Mikkelin hiippa-
kunnan pääsihteeri, teol.lis. **Simo S. Salo**, Johanneksen seurakunnan kirkkoherra, teol.lis.
Reino Tillanen, Marian sairaalan sairaalapastori **Jaakko Kuusela**, teol.yo. **Matti Kotiran-**
ta, Kirkon ulkomaanasiain keskuksen toimistos sihteeri **Minna Väliäho** sekä Mikkelin
hiippakunnan piispan sihteeri **Kaija Tolvanen**.

Kokouksen tulkkeina toimivat sihteeri **Helena Pavinskij**, rovasti **Arvi Karpov** ja pastori
Mstislav Mogiliansky. Venäjän kielen konekirjoittajana toimi dipl.ins. **Marina Latschinoff**.

Suomen kirkollisen tiedotuksen edustajana osallistui kokoukseen Kirkon tiedotuskeskuksen lehdistöosaston päällikkö, teologian maisteri **Anneli Janhonen**.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kutsumina tarkkailijoina kokoukseen osallistuivat Suomen ortodoksisen kirkon puolesta Joensuun piispa **Tiihon** ja Suomen ortodoksisen pappisseminaarin lehtori, pastori **Veikko Purmonen** sekä Suomen ekumeenisen neuvoston edustajina Suomen katolisen kirkon piispa **Paul Verschuren** ja Suomen Vapaakirkon lähetysjohtaja **Erkki Verkkonen**. Tarkkailijana kokoukseen osallistui myös professori **Nils Bloch-Hoell** Norjan kirkosta.

Neuvottelujen aikana valtuuskunnat yhdessä jatkuvasti kääntyivät rukouksin kolmiyhteisen Jumalan puoleen. Luterilainen ehtoollisjumalanpalvelus pidettiin keskiviikkona 4.6. Mikkelin tuomiokirkossa; liturgina toimi piispa Kalevi Toiviainen papiston avustamana ja piispa Samuel Lehtonen saarnasi. Ortodoksinen liturgia pidettiin lauantaina 7.6. Mikkelin ortodoksisessa kirkossa. Sen toimittivat Helsingin metropoliitta Johannes, arkkipiispa Mihail ja piispa Tiihon papiston avustama. Liturgiassa saarnasi metropoliitta Johannes. Sunnuntaina 8.6. valtuuskunnat olivat yhdessä läsnä jumalanpalveluksessa Mikkelin tuomiokirkossa, jolloin liturgina toimi piispa Kalevi Toiviainen papiston avustamana ja arkkipiispa Mihail saarnasi. Neuvottelujen aikana pidettiin aamu- ja iltahartauksia molempien kirkkojen perinteen mukaisesti.

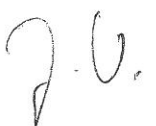
Mikkelin läänin maaherra Uki Voutilainen järjesti vastaanoton valtuuskuntien kunniaksi keskiviikkona 4.6. Torstaina 5.6. Mikkelin kaupunki järjesti kaupungintalossa valtuuskunnille vastaanoton. Valtuuskunnat vierailivat lauantaina 7.6. Mikkelin piispan Kalevi Toiviaisen kodissa. Sunnuntaina 8.6. valtuuskunnat vierailivat kunnallisneuvos Esko Pekosen maatilalla. Samana iltana valtuuskunnat olivat läsnä kirkkoillassa Lähemäen

kirkossa, jossa tuomiorovasti Voitto Huotari esitelmöi suomalaisista herätysliikkeistä ja metropoliitta Philaret esitti tervehdyksen seurakunnalle, sen jälkeen valtuuskunnat vierailivat pääsihteeri Simo S. Salon kodissa. Maanantaina 9.6. valtuuskunnat oli kutsuttu Mikkelin tuomiokapitulin ja venäläisen valtuuskunnan tarjoamalle illalliselle Tertin kartanossa. Tiistaina 10.6. valtuuskunnat osallistuivat kulttuuri- ja tiedeministeri Gustav Björkstrandin isännöimään retkeen Ristiinaan, Savonlinnaan ja Kerimäelle.

Avatessaan kokouksen arkkipiispa John Vikström lausui osanottajat tervetulleiksi sanoen mm. "Ryhtyessämme nyt seitsemännen kerran vakavaan teologiseen keskusteluun edessämme on kaksi tärkeätä teemaa: ensiksi Pyhyys, pyhitys ja pyhät sekä toiseksi Vuorisaarna ja kirkkojen rauhantyö. Neuvotteluissamme jo vakiintuneeseen tapaan tarkastellemme pyhän uskomme keskeisiä kysymyksiä ja tällä kertaa erityisesti pyhyiden ja pyhityksen ja pyhien ihmisten problematiikkaa ja toiseksi rauhan tärkeää kysymystä. Nämä molemmat aiheet kuuluvat läheisesti yhteen. Pyhän Jumalan tahto on, että maassa vallitsee rauha. Myös pyhät osallistuvat rauhantyöhön. Yleisen pappeutensa perusteella kaikki kristityt ovat kutsutut toimimaan rauhantekijöinä omassa ympäristössään." Puheessaan arkkipiispa Vikström kehotti kokouksen osanottajia kunnioittamaan hiljattain poisnukkuneen Leningradin ja Novgorodin metropoliitta Antonin muistoa. Metropoliitta Antoni oli ottanut aktiivisesti osaa näiden neuvottelujen valmisteluun. Arkkipiispa Mihail vastasi Venäjän ortodoksisen kirkon valtuuskunnan puolesta arkkipiispa Vikströmin puheeseen.

Arkkipiispa Mihail luki kokouksen osanottajille Hänen Pyhyytensä Moskovan ja koko Venäjän Patriarkka Pimenin lähettämän kirjeen, jossa Patriarkka tervehtien kokousta kiinnitti huomiota siihen, että yhteistä ortodoksiselle ja luterilaiselle osapuolelle käsiteltävässä teologisessa kysymyksessä "on tietoisuus siitä, että pyhyys on Pyhän Hengen lahja". Hänen Pyhyytensä ilmaisi vakuuttuneisuutensa siitä, että tämä tapaaminen

"on omiaan vahvistamaan entisestään meidän molempien kirkkojemme yhteistä rauhaa rakentavaa palvelua."

Kokous lähetti tervehdyssähkeen Suomen tasavallan presidentille Mauno Koivistolle. Neuvottelukokous lähetti tervehdyssähkeen myös Hänen Pyhyydelleen Moskovan ja koko Venäjän Patriarkka Pimenille. Sähkeessä onniteltiin Patriarkkaa hänen virkaanasettamisensa 15-vuotispäivän johdosta. Kokous lähetti sähkeen myös Suomen ortodoksisen kirkon johtajalle, Karjalan ja koko Suomen arkkipiispalle Paavalille.

Neuvottelukokouksen ohjelmaan sisältyi kaksi teemaa:

1. Pyhyys, pyhitys ja pyhät
2. Vuorisaarna ja kirkkojen rauhantyö tämän päivän maailmassa

Pyhyys, pyhitys ja pyhät-teemasta pitivät esitelmän Suomen evankelis-luterilaisesta valtuuskunnasta piispa Kalevi Toiviainen aiheesta "Pyhyys, pyhitys ja pyhät erityisesti yleisen pappeuden näkökulmasta" ja professori Jukka Thurén otsikolla "Pyhittäminen Uuden testamentin mukaan". Venäjän ortodoksisen kirkon valtuuskunnasta esitelmöivät arkkipiispa Mihail aiheesta "Pyhyys, pyhitys ja pyhät" sekä professori Konstantin Skurat aiheesta "Pyhät saarnaajat luoteis-Venäjällä ja itäisessä Suomessa".

Teemasta "Vuorisaarna ja kirkkojen rauhantyö tämän päivän maailmassa" esitelmöi Suomen evankelis-luterilaisesta valtuuskunnasta vs. apulaisprofessori Hans-Olof Kvist. Venäjän ortodoksisen kirkon valtuuskunnasta esitelmöi professori Aleksei Osipov aiheesta "Rauhantyö Jumalan tahdon täyttämisenä meidän aikanamme vuorisaarnan valossa".

Esitelmien johdosta käytiin vilkasta keskustelua sekä täysistunnoissa että työryhmissä.

Neuvottelujen tulokset sisältyvät tähän tiedonantoon liitettyihin kahteen tiivistelmään, joissa käsitellään mainittuja aiheita.

Osapuolet totesivat kiitollisina kirkkojen oppikeskustelujen muodostavan ehyen ja jatkuvan kokonaisuuden. Myös tällä kerralla neuvotteluissa voitiin rakentaa aikaisempien kokousten saavutusten perustalle.

Venäjän ortodoksisen kirkon valtuuskunta kiinnitti neuvottelujen osanottajien huomiota siihen tosiasiaan, että vuonna 1988 on kulunut tuhat vuotta siitä, kun Venäjän kansa Jumalan armosta otti vastaan pyhän kasteen. Neuvotteluissa esitettiin yhteinen toivomus, että Venäjän kirkon rikkaat hengelliset aarteet tämän tulevan juhlan vaikutuksesta tulisivat entistä paremmin tunnetuiksi kaikkialla kristikunnassa.

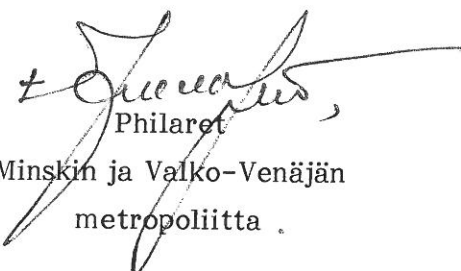
Neuvottelut käytiin vilpittömän rakkauden, keskinäisen kunnioituksen ja avoimen luottamuksen hengessä. Dialogin osanottajat ovat vakuuttuneita siitä, että teologiset neuvottelut palvelevat kansojemme välistä ystävyyttä. Uskollisina omalle uskonperinnölleen kirkkomme ovat kanssakäymisellään voineet edistää myös kansojen välisen rauhan ja keskinäisen ymmärtämyksen asiaa.

Osapuolet olivat yksimielisiä siitä, että jumaluusopillisia neuvotteluja tulee jatkaa.

Neuvottelujen osapuolet päättivät työnsä kiitollisina kaikkivaltiaalle Jumalalle, Isälle ja Pojalle ja Pyhälle Hengelle, ja lausuivat yhdessä julki uskonsa Pyhän Hengen myötävaikutukseen ja hyvään johdatukseen näissä tapaamisissa.

Mikkelissä, 11. päivänä kesäkuuta 1986

Philaret
Minskin ja Valko-Venäjän
metropoliitta .

John Vikström
Turun ja Suomen
arkkipiispa

TIIVISTELMÄ

aiheesta

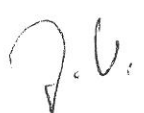
Pyhyys, pyhitys ja pyhät

- 1) Pyhyys on uskonnollisen ja hengellisen elämän peruskäsitteitä.
- 2) Pyhyys on Jumalan pyhyyttä. Jumala on pyhä, koska hän on Jumala. Hänen pyhyytensä on ihmiselle yhtä aikaa vavisuttava ja puoleensa vetävä (mysterium tremendum et fascinosum).
- 3) Pyhyys ehdottomassa täyteydessään on ominaista Jumalalle ja vain hänelle. Kaikki luoduille kuuluva pyhyys on suhteellista ja rajoitettua. Vaikka sitä ei voida verrata Jumalan pyhyyteen, se kuitenkin saa hänestä alkunsa.
- 4) Koska pyhyys on ominaista Jumalalle, sitä, yhtä vähän kuin Jumalaakaan, ei voida määritellä. Kuitenkin se ilmoitetaan ja annetaan Jumalan ilmoituksen kaikissa muodoissa.
- 5) Jumalan pyhyyttä voidaan ajatella hänen ominaisuuksiensa täyteytenä, joka ylittää ihmisen ymmärryksen ja josta vain osa on meille tuttua Jumalan ilmoituksesta.
- 6) Jumala on luonut ihmisen pyhäksi, kun hän loi tämän omaksi kuvakseen. Tämä kuva on turmeltunut syntiinlankeemuksessa, jossa ihminen on menettänyt pyhyytensä. Ihmisen lankeemus heijastuu koko kosmoksessa (Room. 8:20-22).

Kristuksessa, uudessa Aadamissa, kristitystä tulee uusi luomus (2 Kor. 5:17). Tämä ennakoi koko luomakunnan uudistumista.

- 7) Kaikki, minkä Jumala on luonut, kuuluu hänelle. Jumala valitsi omakseen yhden kansan kansojen keskuudesta ja pyhitti sen (2 Moos. 19:5-6). Kirkko, uusi Jumalan kansa, on pyhä (1 Piet. 2:9), koska se on Kristuksen ruumis.
- 8) Myös kirkon uskovat jäsenet ovat pyhiä, koska he ovat osallisia Jumalan pyhydestä. Samalla he kuitenkin ovat syntisiä, koska heidän uskonsa ja rakkautensa ei ole täydellistä (1 Joh. 1:8).
- 9) Pyhyys ei ihmisten maailmassa ole samaa kuin synnittömyys, vaan synneistä vapautumista on tarkasteltava pikemminkin pyhittymisen hedelmänä. Kuitenkin jokainen synti rikkoo kristityn pyhyyttä samoin kuin sairaus ihmisen terveyttä.
- 10) Pyhitys on pääsyä osalliseksi Jumalan pyhydestä. Pyhitys on elämää Jumalan yhteydessä, Kristuksen ja Pyhän Hengen asumista ihmisessä. "Niin kuin sinä olet lähettänyt minut maailmaan, niin olen minäkin lähettänyt heidät maailmaan; ja minä pyhitän itseni heidän tähtensä, että myös he olisivat pyhitetyt totuudessa" (Joh. 17:18-19). "Ja sen kirkkauden, jonka sinä minulle annoit, minä olen antanut heille, että he olisivat yhtä, niin kuin me olemme yhtä - minä heissä, ja sinä minussa - että he olisivat täydellisesti yhtä, niin että maailma ymmärtäisi, että sinä olet minut lähettänyt ja rakastanut heitä, niin kuin sinä olet minua rakastanut" (Joh. 17:22-23).
- 11) Ihmiset tulevat osallisiksi pyhityksestä, kun heidät kasteen sakramentissa uskon kautta liitetään Kristuksen mystiseen ruumiiseen. Heistä tulee Kristuksen kirkon jäseniä. Tällöin vastaanotettava pyhyys luo pelastuksen edellytykset, ts. sillä on ratkaiseva soteriologinen merkitys.

- 12) Pyhitys tapahtuu kirkossa, jossa Pyhä Henki tekee työtään Jumalan sanassa ja pyhissä sakramenteissa. Kristittyjen tulee yhä uudestaan palata kasteessa saatuun Jumalan pyhyiden osallisuuteen katumuksessa ja parannuksenteossa. Kirkossa Pyhä Henki antaa meille synnit anteeksi ja lahjoittaa elämän ja autuuden. Pyhitys on jatkuvaa kasvua Jumalan armon ja Kristuksen tuntemisessa, mutta samalla oman syntisyyden tunnossa.
- 13) Kaikki Kristuksen ruumiin jäsenet ovat hänen edustajiaan maailmassa. Jumalan kansa on pyhä papisto (1 Piet. 2:5,9), joka uhraa kiitosuhria Jumalalle julistaen hänen hyviä tekojaan ja palvellen lähimmäistä rakkaudessa (Fil. 2:17; Room. 12:1; Hebr. 13:15-16).
- 14) Ilman Pyhän Hengen synnyttämää pyrkimystä täyttää Jumalan käskyt ei ihmisessä tapahdu pyhitystä (Mt. 7:21; Fil. 2:12-13). Pyhitykseen kuuluvat myös hyvät teot, jotka syntyvät uskon hedelmänä Pyhän Hengen vaikutuksesta.
- 15) Kristittyjä, joiden uskosta on tämän elämän aikana kasvanut rikkaita hedelmiä ja joita heidän hyvien tekojensa vuoksi pidetään arvossa, tulee muistaa kirkossa. Heihin tulee suhtautua kunnioittavasti ja rakkaudella, ja heidän esimerkistään on otettava oppia.
- 16) Perille päässeet pyhät ihmiset ovat esikuva taistelevan kirkon jäsenille. Pyhät antavat meille esimerkin, koska he seurasivat Kristusta uskossa (1 Kor. 11:1; Hebr. 13:7). Taisteleva kirkko yhtyy riemuitsevan kirkon ylistykseen ja rukoukseen.

Ortodoksinen osapuoli on vakuuttunut siitä, että pelastumista edesauttaa kääntyminen suuresti ylistettyjen pyhien puoleen esirukoilijoinamme, aivan samoin kuin me maanpäällisen kirkon jäsenet alati käännyimme rukouspyynnön toinen toisemme puoleen, ja niin kuin me noudatamme näitä pyyntöjä, niin pyhätkin ottavat meidän pyyntömme vastaan sekä rakkaudesta täyttävät ne.

- 17) Kaiken pyhityksen alkulähde on Jumala. Pyhittämisen perimmäisenä kohteena on ihminen, mutta tämä pyhitysprosessi käyttää myös aineellista todellisuutta kanavanaan. Pyhityksen edellytyksenä ovat rukous ja uskolla vastaanotettava Jumalan sana, joita ilman pyhitys ei toteudu.
- 18) Maailma, jossa pyhyiden taju hämärtyy, tarvitsee entistä enemmän sekä täällä elävien että taivaallisten pyhien esimerkkiä. "...että olisitte moitteettomat ja puhtaat, olisitte tahrattomat Jumalan lapset kieron ja nurjan sukukunnan keskellä, joiden joukossa te loistatte niin kuin tähdet maailmassa, pitäen kiinni elämän sanasta" (Fil. 2:15-16).

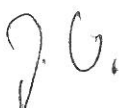
J. G.

TIIVISTELMÄ

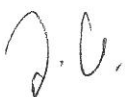
aiheesta

Vuorisaarna ja kirkkojen rauhantyö tämän päivän maailmassa

- 1) Vuorisaarna ilmaisee Jumalan lain, jonka sisältö on rakkaus. Kristus, rauhan ruhtinas, on täyttänyt lain (Mt. 5:17).
- 2) Uskossa kristitty pääsee osalliseksi Kristuksen lain täyttämyksestä eli rakkaudesta. Huolimatta synnistä ja erilaisista kiusauksistaan kristityt ovat kutsutut Vapahtajan sanan mukaisesti (Mt. 5:9) tekemään hyviä, rauhaan tähtääviä tekoja ja kaikin puolin edistämään ja palvelemaan rauhaa maailmassa.
- 3) Vuorisaarna vakuuttaa kristityille, että Jumalan huolenpito kristitystä on muuttumaton. Vuorisaarnan julistama rakkaus ei kohdistu ainoastaan ystäviin vaan myös vihollisiin (Mt. 5:43-48). Vuorisaarna on siten kaikkina aikoina voimakas kannustin kristittyjen rauhantyöhön.
- 4) Kirkkojen olemassaolo edistää hedelmällisellä tavalla rauhan asiaa. Kirkoilla on näin ollen suuri vastuu rauhantyöstä. Niiden on järjestelmällisesti kasvatettava jäseniään rauhan hengessä.

- 5) Kirkollinen diakonia on kutsuttu palvelemaan oikeudenmukaisuutta ja rauhaa. Pysyvä rauha ei ole kuitenkaan mahdollinen ilman valtioiden välisiä luottamuksellisia suhteita. Nämä edellyttävät toisaalta sitä, että kaikki kansat ja valtiot kunnioittavat yleisesti tunnustettuja ihmisoikeuksia ja vapautta. Valtioiden tulee huolehtia ihmisten välttämättömien perustarpeiden tyydyttämisestä. Toisaalta valtioiden väliset suhteet perustuvat siihen, että oikeuksien ja vapauksien väärinkäyttö torjutaan.
- 6) Kansallisten oikeusjärjestelmien rinnalla olevan yhteisen kansainvälisen oikeusjärjestyksen kehittäminen yhä paremmaksi on erityisen tärkeää. Tässä työssä kristityillä on suuri vastuu.
- 7) Kristittyjen tulee palvella rauhaa erilaisissa yhteiskunnallisissa asemissa ja tehtävissä. Heidän kutsumukseensa kuuluu niinikään osallistua oikeudenmukaisuudesta ja rauhasta käytävään keskusteluun sekä niitä koskevien ajankohtaisten ongelmien tarmokkaaseen ratkaisemiseen.
- 8) Kristityt toimivat rauhan lujittamiseksi rukoilemalla, paastoamalla ja uhrauksin sekä osallistumalla ekumeenisen liikkeen toimintaan ja olemalla yhteistyössä kaikkien rauhantyötä tekevien ihmisten kanssa. Kristittyjen on tuettava sellaisia poliittisia, diplomaattisia ja muita rauhaan tähtääviä toteuttamiskelpoisia aloitteita, jotka ovat sopusoinnussa oikeudenmukaisuuden ja rauhan kanssa.

- 9) Neuvotteluihin osallistuvat kirkot korostavat, että nykyisessä tilanteessa on osoittautunut välttämättömäksi kehittää ydinaseistuksen rajoittamista ja ydinvoiman rauhanomaista käyttöä koskevien sopimusten noudattamista valvovia kansainvälisiä järjestelmiä. Kirkot toistavat painokkaasti aikaisemman kantansa yleisen ydinaseriisunnan välttämättömyydestä ja jatkuvan kilpavarustelun lopettamisesta. Ne tukevat ydinaseettoman vyöhykkeen muodostamista Pohjois-Eurooppaan. Kirkot vastustavat jo olemassa olevien joukkotuhoaseiden kehittämistä sekä uusien joukkotuhoaseiden suunnittelua ja kokeilemistä.

Kirkot katsovat erityiseksi tehtäväkseen pitää yllä uskoa rauhantyön mielekkyyteen ja mahdollisuuksiin tämän vuosituhannen lähestyessä loppuaan ja toivovat, että maailmamme valmistautuisi viettämään Herramme Kristuksen syntymän 2000-vuotismuistoa sovituksen ja rauhan suurena juhlanä.

7.6.